

nym. Choć można chyba bronić tego, co autor ów krytykuje jako „kazuistyczne” podejście UE do praw człowieka i nie przeciwstawiać go łatwo uniwersalizmowi tych praw – wszak czym innym jest ukształtowanie mechanizmów ochrony praw, a czym innym ich oddziaływanie na więzi treściowe w systemie prawnym – podejście to rzeczywiście może być narażone na krytykę. Autor dobrze wie, że struktura prawa pierwotnego wymusza ekwilibrystykę u tych, którzy pragną osadzić traktaty w standardach praw człowieka. Tym większą jest sztuką takie ukształtowanie praktyki ochrony praw podstawowych, by nie powieliła niedostatków struktury normatywnej. Spójność podejścia do praw człowieka powinna w pierwszym rzędzie cechować działania Unii *pro foro interno* oraz *pro foro externo*, ale także w ramach działań ostatniego typu nie powinno się dopuszczać do różnicowania treści klauzuli praw człowieka w umowach zawieranych z państwami trzecimi.

Prawa podstawowe w Unii Europejskiej od dawna pozostają w swoim zawieszeniu. Po wejściu w życie traktatu lizbońskiego niewiele się tu zmienia, gdyż ochrona praw podstawowych nie staje się kompetencją Unii, a jednostki wykluczone są z grona adresatów Karty Praw Podstawowych. Wracamy więc poniekąd do sytuacji, gdzie decydująca rola – jak miało to miejsce u zarania historii praw podstawowych w porządku prawnym integrującej się Europy – w kształtowaniu treści i zakresu ochrony praw podstawowych przypada Trybunałowi Sprawiedliwości. Można mieć nadzieję, że prof. Mik i jego współpracownicy nie przestaną krytycznie przyglądać się procesom rozwoju praw podstawowych w Unii Europejskiej.

*Maciej Dybowski\**

**Bogumił Brzeziński, *Wprowadzenie do prawa podatkowego*,  
Wydawnictwo TNOiK „Dom Organizatora”, Toruń 2008, ss. 348**

Na rynku wydawniczym ukazała się interesująca i bezsprzecznie wartościowa książka z dziedziny prawa podatkowego. Zamysłem Autora jest przedstawienie kluczowych zagadnień z zakresu teorii i funkcjonowania współcze-

---

\* Dr Maciej Dybowski – Adiunkt, Katedra Teorii i Filozofii Prawa, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu; Członek Zarządu Agencji Praw Podstawowych UE w Wiedniu.

snego prawa podatkowego. W swoim założeniu książka ma na celu wyjaśnienie podstawowych pojęć i instytucji prawno-podatkowych oraz wskazanie zależności funkcjonalnych i strukturalnych pomiędzy różnymi składnikami prawa podatkowego. Należy podzielić bowiem pogląd Autora (Wstęp – s. 15), iż podatki, choć stanowią zagadnienie na wskroś praktyczne, wymagają dla ich lepszego zrozumienia właściwej podstawy teoretycznej oraz refleksji naukowej.

Autor trafnie wskazuje, iż prawo podatkowe jest dziedziną młodą, lecz z długimi tradycjami (Wstęp – s. 13). Wynika to z faktu, iż zjawisko społeczne, jakim jest szeroko rozumiany obowiązek uiszczania danin publicznych, doczekało się właściwego rozwoju w wymiarze nauki prawa podatkowego wraz ze wzrostem znaczenia prawa podatkowego jako dziedziny prawa sądowego. Konieczność rozstrzygania sporów prawno-podatkowych zarówno przed organami administracyjnymi, jak i przed właściwymi sądami, spowodowała w naturalny sposób zwiększenie zapotrzebowania na dokonywanie doktrynalnych analiz w zakresie istoty prawa podatkowego oraz natury norm prawnych w tym obszarze. Strony sporów o interpretacje prawa podatkowego w coraz większym stopniu sięgały po materię teoretyczno-prawną, dla celów potwierdzenia poprawnego rozumienia *ratio legis* stanowiących przedmiot sporu regulacji prawa podatkowego. Dlatego też, pomimo wskazywanego już wysoce praktycznego (a nawet technicznego i parametrycznego) charakteru prawa podatkowego, niezbędnym dla jego poprawnej interpretacji jest dobre zrozumienie podstaw teoretycznoprawnych tej dyscypliny.

Zważywszy na powyższe, należy zgodzić się z Autorem, iż wieloaspektowość podatku jako zjawiska społecznego prowadzi do wielopłaszczyznowości badań naukowych nad tym zjawiskiem, a – tym samym – nauka o podatkach składa się z szeregu dyscyplin szczegółowych, odpowiadających tym płaszczyznom (Wstęp – s. 16). W swojej książce Bogumił Brzeziński, jest tej koncepcji wierny. Książka zawiera bowiem zarówno elementy historyczne (Rozdział I), ekonomiczne (Rozdział II, Rozdział IV), polityczne (Rozdział VI), społeczne (Rozdział VII, Rozdział VIII), administracyjne (Rozdział IX) oraz elementy *stricto* prawne. Nadto, należy wyraźnie podkreślić, iż sama analiza prawna jest szeroka i wieloaspektowa, na co składa się zarówno opis instytucji podatku, jego konstrukcji prawnej, fundamentalnego dla zrozumienia obowiązku podatkowego mechanizmu stosunku prawnopodatkowego, istniejących sankcji prawnych, mechanizmów ochrony praw podatnika, wykładni prawa podatkowego, a także ustrojowych podstaw prawa podatkowego i mechanizmów tworzenia prawa podatkowego (Część II – Elementy nauki o prawie podatkowym). Warto też wyraźnie podkreślić, iż zgodnie z zamysłem

Autora, w książce pominięto prezentację współczesnego systemu podatkowego (Wstęp str. 17), czyli analizę norm prawnych regulujących poszczególne rodzaje podatków dochodowych, obrotowych majątkowych oraz podatków i opłat lokalnych. Taki zabieg może pozostawiać *prima facie* poczucie niedosytu, lecz po głębszej refleksji wydaje się być conceptem zasadnym. Dzięki pozbawieniu książki waloru analizy dość szczegółowych zagadnień związanych z poszczególnymi rodzajami podatków, które podlegają częstym i różnicznym modyfikacjom, w ręku czytelnika pozostaje publikacja o ponadczasowym i systemowym charakterze, która może mieć zastosowanie niezależnie od doraźnych i częstych zmian w systemie podatkowym. W ten sposób książka nie może tracić na swojej aktualności, pomimo różnicznym i nie zawsze spójnych interwencji ustawodawcy w bieżący kształt systemu podatkowego.

Znakomitym uzupełnieniem dla powyższych analiz i informacji jest syntetyczne kompendium wiedzy na temat wybranych aspektów prawnomiędzynarodowych (Część III – Międzynarodowe i europejskie prawo podatkowe). Jak trafnie zauważa Autor, współczesne stosunki międzynarodowe (zwłaszcza gospodarcze, ale nie tylko) uwzględniać muszą wewnętrzne unormowania prawne, jakie istnieją w poszczególnych państwach uczestniczących w tych stosunkach (Rozdział XXIII – s. 309). W przypadku prawa podatkowego zastrzeżenie to ma wyjątkowo aktualne znaczenie. Nowoczesne gospodarki wolnorynkowe, oparte na mechanizmach poszukiwania efektywności ekonomicznej, które korzystają z wynikających z procesów globalizacyjnych swobód przepływu kapitału, usług i przedsiębiorczości, w naturalny sposób podnoszą znaczenie optymalizacji podatkowej. To zaś powoduje pojawianie się swoistej konkurencji podatkowej pomiędzy poszczególnymi państwami. Dlatego też, wyraźne akcentowanie prawnomiędzynarodowych aspektów prawa podatkowego jest we współczesnej nauce prawa podatkowego elementem niezbędnym.

Konsekwencją dla opisywanej powyżej wielopłaszczyznowości badań naukowych w nauce prawa podatkowego, jest także trafny zamysł zaprezentowania w książce dyscyplin prawa mających charakter niejako „okołopodatkowy”, choć w istocie niezmiernie ściśle z prawem podatkowym powiązanych (Część IV – Pomocnicze dla prawa podatkowego dziedziny prawa). Autor syntetycznie przybliży zagadnienia związane z kontrolą skarbową, mechanizmami postępowania egzekucyjnego w administracji, a także normami prawa karnego skarbowego (choć pojęcie to zawężone jest do pojęcia „prawa karnego podatkowego” – Rozdział XXVII str. 339).

Autor wyraźnie zastrzega, iż książka adresowana jest przede wszystkim do studentów studiów prawniczych, ekonomicznych i administracyjnych,

a nadto, iż nie pretenduje ona do wyczerpania wszystkich wątków teoretycznych, ograniczając się do wyjaśnienia podstawowych pojęć prawa podatkowego (Wstęp str. 15). W tej kwestii nie można w pełni podzielić zdania Pana Prof. Bogumiła Brzezińskiego. Wydaje się bowiem, iż z uwagi na wskazywaną powyżej coraz większą potrzebę posiadania fundamentalnej wiedzy doktrynalnej przy rozstrzyganiu sporów administracyjnych i sądowych, książka ta będzie wartościową pomocą w poznaniu lub ugruntowaniu wiedzy na temat istoty prawa podatkowego także dla uczestników tych sporów. Tym samym, odmiennie do założeń Autora, należy dostrzec wartość analizowanej książki również dla pracowników organów podatkowych, sędziów sądów administracyjnych, adwokatów, radców prawnych oraz doradców podatkowych, co jednocześnie nie pozbawia jej walorów naukowych i dydaktycznych dla środowiska akademickiego.

Układ, konstrukcja oraz edycja książki nie budzą zastrzeżeń. Cennym ułatwieniem w studiowaniu zawartej w książce materii są skróty pojęć lub hasła znajdujące się na marginesie tekstu głównego. Dzięki takiemu zabiegowi odbiór książki jest dodatkowo ułatwiony.

Piéro Pana Prof. Bogumiła Brzezińskiego, cenionego i uznanego autora licznych publikacji z zakresu nauk prawnych, jest jak zawsze precyzyjne, trafne i przejrzyste.

Treść książki w pełni odpowiada jej tematowi.

*Piotr Zapadka\**

---

\* Dr Piotr Zapadka – p.o. Kierownika Katedry Prawa Finansowego i Ekonomii, Wydział Prawa i Administracji, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie.